

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra výtvarné výchovy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Soubor váz inspirovaných východním učením feng-šuej

Vedoucí práce: Mgr. Josef Lorenc

Autor práce: Vendula Mrázová

Výtvarná tvorba se zaměřením na vzdělávání

2012

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne .....

.....
Vendula Mrázová

Poděkování

Děkuji vedoucímu své práce Mgr. Josefu Lorencovi za odborné vedení práce, za cenné rady, připomínky, metodické vedení práce a čas, který mi věnoval.

Rovněž děkuji svým rodičům za velkou podporu, kterou mi dávali po celá studijní léta.

Obsah

1	Úvod.....	5
2	VÝCHODNÍ MYŠLENKOVÉ SMĚRY	7
2.1	TAOISMUS	7
2.2	KONFUCIANISMUS	8
2.3	ZEN-BUDDHISMUS	9
2.3.1	Zen v umění.....	11
2.3.2	Ča-no-ju	13
3	FENG-ŠUEJ.....	15
3.1	HISTORIE FENG-ŠUEJ (a školy s ní spojené)	15
3.2	FENG-ŠUEJ V NAŠEM ŽIVOTĚ	17
3.3	ENERGIE ČI, ENERGIE ŠA – Prostor vnitřní a vnější	18
3.4	PRVKY YIN A YANG – Harmonie a kontrast	19
3.5	TEORIE PĚTI PRVKŮ.....	19
3.6	JAK VYSVĚTLUJE FENG-ŠUEJ JEDNOTLIVÉ TVARY	21
3.7	JAK VYSVĚTLUJE FENG-ŠUEJ JEDNOTLIVÉ BARVY	21
3.8	PA-KUA – Oblasti našeho života	25
3.9	PŘÍRODNÍ PRVKY A JEJICH VÝZNAM VE FENG-ŠUEJ	25
3.9.1	Kameny	25
3.9.2	Zahrady	26
3.9.3	Rostliny	27
4	JAPONSKÁ KERAMIKA	29
4.1	TEMMOKU	29
4.2	KOREJSKÉ RÝŽOVÉ MISKY	29
5	ČÍNSKÁ KERAMIKA	31
6	MEZIKULTURNÍ ROZDÍLY	32
	Autorský koncept.....	34
	Postup práce	37
	Závěr	39
	Použité zdroje.....	41
	Seznam příloh	43
	Přílohy.....	44

1 Úvod

Cílem této prakticko-teoretické práce je základním způsobem objasnit některé důležité východní filosofické směry, které výrazným způsobem ovlivňují životní styl a kulturu.

Většina z nás se jistě někdy setkala s jakýmikoliv prvky japonské, nebo čínské kultury, ať už úmyslně, nebo naprosto bez záměru. Jistě se nám mnohdy stalo, že jsme zaslechli zmínky o Východu a možná také o východních myšlenkových směrech. Ne každý ale studoval tyto směry podrobněji, a tak se bohužel stává, že laická veřejnost si mnohdy pod některými z níže uvedených termínů představí významy jiné, než jak je tomu ve skutečnosti.

Abychom těmto směrům více porozuměli, seznámíme se s jejich charakteristickými znaky, principy a s historií, která je důležitá už z toho důvodu, že svým způsobem zasáhla do jejich vývoje.

V první kapitole se seznámíme kromě feng-šuej i s několika dalšími myšlenkovými směry Východu a to z toho důvodu, že i oni nám mají mnohé co nabídnout. Objasníme zde rysy, které jsou jim společné, čímž se ještě více přiblížíme východnímu uvažování. Zmíníme zde taoismus (který nás navede na hledání rovnováhy a harmonie ve všem, co se děje kolem nás - na naši cestu) a konfucianismus, jelikož i v něm lze nalézt myšlenky, které by nás mohly jistým způsobem obohatit (zejména úvahami o tom, jak je možné pěstovat v člověku dokonalé mravní chování, aby byl co nejvíce prospěšný svému okolí). Hlouběji se zaměříme na směr zvaný zen, který je zajímavý zejména díky „kontrolovaným náhodám“, tedy myšlence jednat nenuceně a uvolněně bez jakéhokoliv násilného plánování. V této práci se jím zabýváme zejména proto, že je možné v něm nalézt veliké množství výtvarné inspirace.

Druhá kapitola by měla objasnit pojem feng-šuej, základní charakteristiku a nastínit oblasti, na něž je tento myšlenkový směr nejvíce zaměřen.

V této kapitole se dále věnujeme historii a školám, které se zde postupně utvářely, což výrazným způsobem ovlivnilo vývoj tohoto směru do podoby, kterou známe dnes. Vysvětlíme zde nejen základní principy, podle nichž se tento směr řídí, ale také to, jakým způsobem může být feng-šuej prospěšný v našem každodenním životě. Seznámíme se nejen s přírodninami, ale také s tvary a barvami, jejichž odlišné významy

působí různorodě na naše pocity. Důležitou částí této kapitoly budou také prvky yin a yang, vyjadřující rovnováhu kontrastů, které se objevují všude kolem nás.

Jelikož je tato práce zaměřena na východní způsoby uvažování a její praktická část využívá keramický materiál, okrajově se dále ve třetí a čtvrté kapitole seznámíme se s japonskou a čínskou keramikou.

Pátou kapitolu věnujeme kulturním rozdílům mezi Východem a Západem, protože tyto rozdíly mají obrovský vliv na chápání myšlenkových filosofí, které jsou v této práci zmiňovány. Mnoho lidí ze Západu se totiž domnívá, že rozumí východní kultuře na základě načtených dokumentů. Ve skutečnosti je ale velice důležité se s touto kulturou seznámit hlouběji, pochopit důležité principy a vnitřně si ji osvojit.

Právě z tohoto důvodu zde nebudeme hovořit pouze o jednom, ale i o několika dalších východních směrech (od jejich počátečního vývoje až do dnešní podoby), abychom si utvořili komplexní pohled na věc.

Tyto poznatky by se měly stát základem pro výtvarný koncept keramických váz, které budou individuální autorskou interpretací některých tezí z těchto filosofí. Jednotlivé objekty by měly tvůrčím způsobem interpretovat přírodní organické formy vycházející z rešerše autorských snímků rostlin a plodin. Těmto přirozeným přírodním formám by měly odpovídat i zvolené tradiční keramické postupy pro realizaci konvolutu.

2 VÝCHODNÍ MYŠLENKOVÉ SMĚRY

2.1 TAOISMUS ¹

Taoismus, jeden ze směrů staročínské filosofie, který začal vznikat přibližně v 5. století před naším letopočtem. Taoisté se vždy zaměřovali na hmotný a skutečný svět a za střed zájmu považovali přírodu, jelikož v jejích změnách mohli pozorovat nejsilnější projev síly tao.

Za zakladatele směru je považován mudrc Lao-c', žijící již ve 4. století před naším letopočtem. O životě tohoto mudrce toho příliš nevíme. Historikové se ještě dnes přou o to, zda Lao-c' doopravdy existoval, nebo zda je to jen mýtus. Mnoho let po jeho smrti vznikly záznamy, v nichž se uvádí, že tento muž byl dokonce současníkem Konfucia a že se měl v té době žít jako archivář pro královský palác dynastie Čou. Údajně se z něj stal ctnostný a moudrý muž, čímž získal dodnes známé jméno Lao-c', v překladu „Starý mistr“.

Tao

Mluvili jsme o silách yin a yang, ale také o energii či. Podíváme-li se na tyto principy čínského myšlení shora a pokud je pomyslně zabalíme do jednoho jediného celku, získáme tzv. tao (vyslovujeme „dau“), které spojuje yin, yang a či. Výraz tao je známý také jako „cesta“ nebo také jinak „stezka“. Tuto cestu si lze vysvětlit jako jakési neustálé hledání rovnováhy a harmonie ve všem, co se děje kolem nás. Zkrátka v životě celkově. ²

Pojem tao čínští filosofové běžně užívají, ale hlavní roli hraje především ve směru Taoismus. I když se z tohoto směru později stal jistý druh náboženství, jeho vyznavači nikdy nevnímali tao jako božskou bytost. ³

---

¹ Srov. *Tao: Výbor z klasických taoistických spisů*. [online]. [srov. 12. 4. 2012]. Dostupné z: <http://www.cadpress.sk/taoismus.htm>

² Srov. LAGATREEOVÁ, K. M., *Feng shui*, s. 16.

³ Srov. *Velká světová náboženství: Taoismus*. © 2007. [online]. [srov. 10. 4. 2012]. Dostupné z: <http://www.nabozenstvi.apu.cz/taoismus.html>

2.2 KONFUCIANISMUS⁴

Tento filosofický systém vznikl před 2500 lety v Číně spolu s Taoismem. Konfucianismus se nikdy nestal takovým náboženstvím, jaká můžeme vidět v Evropě, protože obyvatelé Číny neuctívali žádného boha. Byli skvělými pozorovateli přírody a přikláněli se spíše k materialismu. Další čínskou charakteristikou bylo uctívání předků a uspokojování duší mrtvých. Hlavním představitelem tohoto směru byl Konfucius, žijící v době mezi lety 551 až 479 př. n. l. Konfucius se zabýval především otázkou, jakým způsobem je možné pěstovat v člověku dokonalé mravní chování, které je důležité proto, aby mohl být prospěšný okolí a společnosti. Zjistil, že mravnost není vrozená, tudíž by měla být pěstována učením a výchovou. Za nějakou dobu si čínská vláda uvědomila, že se jí takový způsob myšlení hodí, a proto se stala ve 2. století př. n. l. z konfucianismu oficiální ideologie. Později byly dokonce postaveny konfuciánské školy, jejichž náplní byla příprava úředníků pro vládní službu. Tento systém vydržel do 20. století. Evropský pohled na konfucianismus se postupem let radikálně změnil. Evropané se začali seznamovat s čínskou civilizací až v 17. století a v 18. století se stala tato filosofie oblíbenou pro britskou aristokracii a francouzské osvícence. Zalíbení našli zejména v myšlence, že stát by měl být řízen vzdělanými odborníky. Na druhou stranu však byla tato filosofie ve 20. století označena evropskými sociology za příčinu úpadku Číny. Proto se rozhodl tehdejší panovník Mao Ce-tung konfucianismus naprosto vymýtit. Teprve s rozmachem Tchaj-wanu, Singapuru a Jižní Koreji, kde také probíhala konfuciánská tradice, se v Číně objevila nová vlna této filosofie.

---

⁴ Srov. *Velká světová náboženství: Konfucianství*. [online]. [srov. 13. 4. 2012]. Dostupné z: <http://www.nabozenstvi.apu.cz/konfucianstvi.html>

2.3 ZEN-BUDDHISMUS

Zen je životní názor a způsob života, jenž nelze zařadit ani do jedné z klasických myšlenkových kategorií. Nejedná se o náboženství, psychologii ani o filosofii. Není to ani druh vědy. Zen je jakousi ukázkou toho, co Indie a Čína nazývají „cesta osvobození“, čímž se podobá taoismu a józe.

Kořeny tohoto myšlení se nacházejí v taoismu a buddhismu. Z hlediska historie je možné zen-buddhismus chápat jako naplnění dlouhých tradic Indie a Číny, přičemž má blíže ke kultuře čínské a ve 12. století se začal objevovat v kultuře japonské.⁵

Vlastnosti, jež oddělují zen-buddhismus od ostatních druhů buddhismu, můžeme jen stěží definovat, ale i tak je něčím specifický. Slovo zen znamená v překladu dhjána (meditace). Hlavním rysem tohoto způsobu života je přímota a tzv. bódhi (probuzení se), kterého můžeme dosáhnout až po několika životech plných trpělivého úsilí. Tímto probuzením rozumíme cosi přirozeného, samozřejmého a prostého. Zen je ve způsobu své výuky velice přímý a bez jakýchkoliv symbolů. Zeptáte-li se mistra na jakoukoliv otázku, odpovědi se jí většinou jakoby netýkají. Zeptáte-li se mistra na nějakou otázku, například na podstatu buddhismu, odpověď zní většinou spíše jen jako lhostejná poznámka, nebo před vámi provede nějakou jednoduchou akci, která ale nemá žádnou spojitost s tématem filosofie či spiritualismu.⁶

Pokud bychom chtěli vysvětlit již zmíněné „probuzení“, nepovedlo by se nám jej přesně definovat a vyjádřit pouhými slovy. Můžeme se však o to pokusit. Zenový pojem „probuzení“ (satori) můžeme v podstatě chápat jako myšlenku „nedosáhnout ničeho“. Je to myšleno tak, že pokud nirvána opravdu existuje teď a tady, potom její hledání může znamenat, že ji ztrácíme. Čím víc o něco usilujeme, tím více se nám to oddaluje. Z toho můžeme vyvodit další znaky zen-buddhismu: přirozenost, nenucenost a osvobození mysli. K naprostému osvobození mělo dojít i přesto, že se dotyčný nevzdával svých vášní. I s těmito vášněmi bylo možné dosáhnout probuzení. Neměli bychom se jim ale úplně oddávat. Těmito vášněmi nemáme na mysli, že bylo dovoleno nezkrotné bujení, ale spíše nechat věci volně plynout a nebojovat s nimi. Jak praví zenoví mistři (Šen-chuej, Chuang-po a Chui-neng), opravdové vědění je nevědění. Nač o něco usilovat, když co se má stát, stane se. Nač plánovat nějaké cíle, když důležitá je cesta a okamžik, který je tady a teď, který momentálně prožíváme. To vše nebylo otázkou

---

⁵ Srov. WATTS, A. W., *Cesta zenu*, s. 17.

⁶ Srov. WATTS, A. W., *Cesta zenu*, s. 88-89.

pouhých slov, ale opravdových zkušeností, které nebylo možné slovy vyjádřit. Tyto zkušenosti byly předávány žákovi přímo od mistra.⁷

Pro bližší pochopení zen-buddhismu lze tento myšlenkový směr popsat v krátké tradiční básni:

*„Mimo učení, bez ohledu na tradici.
Nezaloženo na slovech a písmenech.
Míří přímo do lidské mysli.
Nahlíží do vlastní přirozenosti
a dosahuje stavu Buddha.“⁸*

Hledáme-li další prvky zen-buddhismu, jeho výrazovost nalezneme v zahradách, které je dnes možné vidět v Kjótu. Tyto zenové zahrady jsou založeny na uhrabaném písku a na něm položených neopracovaných kamenů, na nichž jsou často mechy a lišejníky. Použité materiály na těchto zahradách jsou co nejvíce prosté a měl by zde vznikat dojem, že lidská ruka téměř vůbec nezasáhla. V zenu by mělo vše vypadat naprosto přirozeně, přičemž dokonalé přirozenosti lze dosáhnout tehdy, kdy ji člověk nezamýšlí, kdy se oprostí od strojenosti a od uvědomování si sebe sama. Tento stav je však mnohdy pomíjivý a nelze jej konzervovat.⁹

Prvním mistrem zenu byl Ma-cu (zemřel roku 788), který proslul svými meditacemi, při nichž seděl v klášteře Čchuan-fa. Jeho další charakteristikou byla proslulá „podivná slova a zvláštní chování“. Říká se, že jakmile se ho jeden z mnichů zeptal, jak dosáhnout souznění s tao, Ma-cu odvětil slovy: „Já už jsem mimo souznění s tao!“ Tento mistr se vyznačoval tím, že na otázku odpovídal buď udeřením tazatele, nebo na něj zvýšil hlas.¹⁰

Další významnou osobností zen-buddhismu byl Po-čang, žák Ma-cua, žijící mezi lety 720 až 814. Po-čang byl údajně zakladatelem první komunity mnichů, kteří se řídili zenovým způsobem myšlení. Chod této školy byl založen na myšlence, že bude-li den bez práce, bude také den bez jídla. Tím vznikl v zenových komunitách důraz na to, aby její členové manuálně pracovali.¹¹

---

⁷ Srov. WATTS, A. W., *Cesta zenu*, s. 90-93.

⁸ Cit. WATTS, A. W., *Cesta zenu*, s. 98.

⁹ Srov. WATTS, A. W., *Cesta zenu*, s. 112-113.

¹⁰ Srov. WATTS, A. W., *Cesta zenu*, s. 107.

¹¹ Srov. WATTS, A. W., *Cesta zenu*, s. 109.

V zenu vznikaly různé problémy, jak by měl mistr u jednotlivých „kandidátů“ určit, zda jsou či nejsou dostatečně kvalifikovaní pro to, aby se stal jejich vůdcem a rádcem. Pokud by bylo těchto kandidátů malé množství, výběr by tak zdouhavý nebyl. Mistr však vedl až na několik set žáků, což už bylo velice problémové. Na základě toho vznikl systém zvaný Koan („systém zenových problémů“). Šlo o veřejný dokument, tvořící sérii zkoušek, jež byly založeny na anekdotách starých mistrů. Tyto anekdoty se nazývají „mondo“. Tyto anekdoty používal například mistr zvaný Jüan-wu (1063-1135) spolu se svým žákem Ta-chuejem (1089-1163). Něco podobného ale začal dělat dříve mistr Chuang-lung, žijící mezi lety 1089 až 1163, který vytvořil tři otázky. Těmto otázkám se také říká „tři překážky Chuang-lunga“:¹²

„Otázka: Každý se někde narodil. Kde je tvé rodné místo?

Odpověď: Dnes časně z rána jsem snědl bílou rýžovou kaši. Ted' už mám zase hlad.

Otázka: Jakým způsobem je má ruka rukou Buddha?

Odpověď: Hraje na loutnu ve svitu měsíce.

Otázka: Jakým způsobem je má noha nohou osla?

Odpověď: Když stojí bílá volavka ve sněhu, má jinou barvu.“¹³

Většinou byla podstata Koanu více do očí bijící, než by se na první pohled zdálo.

Buddhismus zenu přispěl mimo jiné také ke vzniku bojového umění zvaném učast a nejen to. Zen prostoupil skoro každou oblast lidského života, jejich poezii, architekturu, zahradnictví, malířství, řemesla i obchod. Díky své přístupnosti prostoupil každodenní uvažování prostých lidí a některé zenové komunity přetrvaly dodnes.¹⁴

2.3.1 Zen v umění

Formy umění, které vytvořil zen-buddhismus, nejsou symbolické tak, jak tomu bývá u ostatních variant buddhismu. Hlavními náměty zenových umělců jsou věci přirozené a světské. I když bývá jejich tématem Buddha, patriarchové či zenoví mistři, umělci tyto bytosti zobrazují co nejvíce lidsky a pozemsky. Mluvíme-li o zenovém malířství, umělecký výtvar není považován za obyčejné napodobení přírody, ale je spíše chápán jako přírodní výtvar. Tomuto umění se říká „kontrolovaná náhoda“, pod čímž si můžeme představit, že umělcova malba je vytvářena úplně stejně, jako jsou utvářeny

---

¹² Srov. WATTS, A. W., *Cesta zenu*, s. 115-116.

¹³ Cit. WATTS, A. W., *Cesta zenu*, s. 116.

¹⁴ Srov. WATTS, A. W., *Cesta zenu*, s. 118.

přírodní skály, útesy a stromy. Neznamená to ale, že umělecké formy zenového umění jsou jen o nahodilosti. Podstata je především v neexistující dualitě zenu a neexistujícím konfliktu přírody a lidského faktoru. Například v západním umění jsou základem spirituální a filosofická tradice, ve kterých je oddělen duch od přírody. Oproti tomu v umění Číny a Japonska jde spíše o groteskní výrazy. Toto lze blíže vysvětlit v myšlence, že když leze člověk na horu, nesou ho nejen jeho vlastní nohy, ale také ona hora. Tudiž když člověk tvoří, dílo je sice určeno jeho vlastní rukou, ale také štětcem, papírem a inkoustem. Lidská inteligence je jedním z mnoha aspektů celého organismu světa přírody. Východní kultuře je absolutně cizí oddělení ducha od přírody, nebo subjektu od objektu, či dobra od zla, jak tomu bývá v kultuře západní. Ve východních myšlenkových směrech je spěch a vše, co je s ním spjato, naprosto zhoubné a fatální, protože není žádný cíl, o jehož dosažení bychom měli usilovat. Ve chvíli, kdy si vzpomeneme na cíl, je najednou nemožné se věnovat umělecké disciplíně a zvládat obtíže a úskalí. Přirovnáme-li to k mistrovi a jeho žákovi, mistr nechce, aby se jeho žák snažil za každou cenu něčeho dosáhnout. Spíše jej vnímá jako strom, na němž pozoruje vývoj a který bude schopen nezávisle růst jak do výšky, tak do šířky. V tomto se opět liší východní myšlení od Západu, protože lidé ze Západu nejsou schopni jen tak nezávisle růst. Většinou se snaží vše si naplánovat a přitom nejsou schopni „cítit“. Z většiny nejsou schopni se zastavit a „vypnout“. Lidé z Východu to cítí jinak a tento postoj se pak projevuje i v umění, čehož si lze nejlépe všimnout na východní poezii a malířství. Může se sice zdát, že umělecké vyjadřování zenové kultury se zaměřuje jen na vytříbené kulturní projevy. Nutno však poznamenat, že každé řemeslo v Japonsku nazývají „do“ (tao, cesta). Tento pojem „do“ bychom mohli člověku ze Západu osvětlit podobným pojmem „tajemství“.¹⁵

Po perzekuci buddhismu (roku 845 v Číně) se stal zen-buddhismus na nějakou dobu hlavní formou buddhismu a navíc nejsilnější autoritou, která ovlivňovala vývoj kultury v Číně. V této době byly vzájemně obohacovány filosofické, vědecké, poetické a umělecké činnosti, v nichž se nejvíce projevovalo taoistické a zenové vnímání „přirozenosti“. Ve stejné době přišli z Číny do Japonska Dógen a Eisai, kteří po svém příchodu přijali zen do své vlasti. Následoval je proud japonských mnichů, jenž chtěli dostat domů nejen zen-buddhismus, ale i další prvky mající spojitost s čínskou kulturou.

---

¹⁵ Srov. WATTS, A. W., *Cesta zenu*, s. 181-184.

Najednou se zde začaly objevovat lodě se spoustou mnichů přivázející čínské knihy, léky, malířská díla, hudební nástroje, ale i čínské umělce a řemeslníky.¹⁶

Zenu byla nejbližší kaligrafická malba za pomoci černé tuše a papíru či hedvábí. Většinou šlo zároveň o obraz a báseň. Šlo o dokonalý způsob vyjádření spontánního uvažování, jemuž Japonci říkají „Sumi-e“. Mistři žijící v době Sung malovali především krajiny, na nichž bylo možné pozorovat život přírody (mlhy, stromy, skály, aj.) tak, jak jej pozoroval i taoismus. Vnímali přírodu jako svět, pro který člověk nebyl vytvořen a jemuž by neměl vládnout.¹⁷

Jsmo-li pozorovatelem ze Západu, ihned si všimneme toho, že se východní umělci vyhýbají jakékoliv symetrii, pravidelnosti a geometrickým tvarům. Jde-li o malbu, tah štětce je jakoby rozeklaný a nepravidelně pokřivený. Nejčastějším námětem zenových maleb je kruh a i ten bývá nepravidelný či deformovaný.¹⁸

Zajímavý je také způsob, jakým se zenoví žáci učili například několik let správně pouštět tětívu, přičemž se v podstatě snažili o to, jakým způsobem toho dosáhnout, aby žák sice cvičil usilovně, ale zároveň tuto tětívu pouštěl bez záměru a snahy. Tento princip bychom mohli přirovnat k šermu, kdy se člověk nesmí snažit přemýšlet nad tím, jaký výpad udělá, ale rovnou ho udělat, protože pakliže by nad tím byl jen několik vteřin přemýšlel, už by mohlo být dávno pozdě. Tudíž by měly zároveň probíhat jak akce, tak i rozhodování.¹⁹

2.3.2 Ča-no-ju

Ča-no-ju byl druh čajového obřadu objevující se již v průběhu 15. století v Japonsku, který později zdokonalil mistr Sen-no-Rikju (1518-1591). Tohoto obřadu se většinou účastní skupinka o dvou a více lidech. V oblíbě měli tento rituál také samurajové a dnes také například obchodníci, kteří jsou unaveni uspěchanou a roztěkanou dobou. Atmosféra tohoto rituálu je lidem příjemná právě proto, že se mohou uklidnit a na chvíli se nemuset na nic soustředit. Mohou sedět v klidu a nedělat nic, mohou si ale také navzájem vyprávět o svých problémech. Zajímavým okamžikem při tomto rituálu je, že jakmile hostitel přinese vše potřebné (bez jakéhokoliv stresu a s pomalými pohyby), tak ve chvíli, kdy začne voda v kotlíku bublat, sedí všichni potichu a jen naslouchají. Misky, které se pro rituál ča-no-ju

¹⁶ Srov. WATTS, A. W., *Cesta zenu*, s. 184.

¹⁷ Srov. WATTS, A. W., *Cesta zenu*, s. 185.

¹⁸ Srov. WATTS, A. W., *Cesta zenu*, s. 187.

¹⁹ Srov. WATTS, A. W., *Cesta zenu*, s. 204-205.

používají, jsou většinou vyráběny na podobném principu. Tím máme na mysli, že jejich společným znakem je obvykle hrubý povrch s mdlou a kalnou barvou, kterou většinou nechávali při jejich zhotovování svévolně stékat. Toto stékání byla původně chyba naprosto náhodná, později se z toho však stal záměr. Velice sympatický byl totiž fakt, že nádoby s takto nezáměrným glazováním založeným na náhodě jim poskytují nepřeborné množství variant a přitom nikdy nebudou dvě čajové misky stejné, snad jen podobné. Po ukončení čajového obřadu si hosté mohli tyto čajové misky prohlížet. Některé z nich byly zhotoveny třeba i jen na onu konkrétní příležitost. Není divu, že si těchto glazur hosté vážili. Vždyť každý předmět, který byl při rituálu ča-no-ju použit, vybírali podle kánonů vkusu po staletí ti nejpečlivější muži z Japonska. O ča-no-ju se v zenu zmiňujeme právě proto, že má tento rituál čistě světský charakter. Hosté nemluví při těchto obřadech o finančních, politických, ani obchodních záležitostech. Spíše dochází ke konverzaci o otázkách filosofických, které nemají sebemenší charakter sporu. Oblíbenými tématy je dále příroda a umění. Lidé z Východu považují tyto konverzace za stejně důležité, jako je pro nás například spánek.²⁰

Zen přicházel s myšlenkou, že existuje pouze jedno „ted“²⁰. Od nikud nepřichází a nikam nejde. Když se jej snažíme jakýmkoliv způsobem zachytit, uniká nám. Jak pravil Šestý patriarcha v Tchan-ťingu:

„V tomto okamžiku není nic, co by nastávalo. V tomto okamžiku není nic, co by zanikalo. Není zde tedy žádného zrození a smrti, jež by se mělo ukončit. Proto je v tomto přítomném okamžiku absolutní klid (nirvána). A protože je to v tomto okamžiku, který nemá hranic, je zde věčná radost.“²¹

---

²⁰ Srov. WATTS, A. W., *Cesta zenu*, s. 200-202.

²¹ Cit. WATTS, A. W., *Cesta zenu*, s. 210.

3 FENG-ŠUEJ

Doslovný význam slov feng a šuej je „vítr a voda“. Jedná se zde o zkrácený výraz pro vyjádření „přirozených životních podmínek“. Dříve lidé praktikující toto umění věřili, že strasti, které je potkávaly, souvisely s nerespektováním všeho živého (kam řadí lidstvo, zemi a universum). Již ve staré Číně uctívali své nebožtíky a věřili, že jim mohou duše zemřelých pomáhat, a proto byly veškeré stavby projektovány dle harmonizačních pravidel a řádů. Mluvíme-li o feng-šuej, mluvíme o jakémsi spojení mezi uměním a vědou, která má své kořeny nejen v bytové architektuře, ale také v astrologii, ekologii, filosofii a estetice a jehož cílem je dosáhnout jakési rovnováhy mezi silami zvanými yin a yang.²²

Existuje spousta různorodých aspektů feng-šuej a každý z nich má svou zásluhu na dobrém feng-šuej. K rovnoměrnému proudění energie v každé oblasti našeho života dochází pouze tehdy, respektujeme-li tyto aspekty a máme-li kompletní pohled na věc. Máme několik druhů feng-šuej podle toho, jakou oblastí našeho prostředí se zabývá. Například krajinné feng-šuej řeší informace o krajině, kam řadíme konkrétně řeky a jezera, jednotlivé vrcholky a celá pohoří. Dále se zabývá stromy, budovami a dokonce i vysílači mobilních telefonů. Nepleťme si jej s dalším druhem, kterým je feng-šuej budov. To se zabývá budovou jako energetickým tělesem a řeší působení mezi ní a jejím okolím. Kromě těchto dvou druhů máme ještě feng-šuej vody, jehož náplní je nejen voda, ale i její systémy a to nejen v našem domě, v celém našem okolí. Kromě přírody kolem nás se feng-šuej zabývá symbolikou, výpočtem a intuicí (intuitivní feng-šuej).²³

3.1 HISTORIE FENG-ŠUEJ (a školy s ní spojené)²⁴

Počátky tohoto směru sahají do dob před třemi tisíci lety, kdy čínští zemědělci vyvinuli jeho principy z důvodu, že jejich život závisel na zemi a přírodních živlech. Dospěli k závěru, že žít v harmonii s přírodou může učinit jejich životy snazšími. Obydlí tehdejších obyvatel bývala stavěna v blízkosti řek, což často vedlo ke ztrátě majetku v důsledku povodní.

---

²² Srov. LAGATREEOVÁ, K. M., *Feng shui*, s. 11-14.

²³ Srov. KASEMANN, I., *Pomůcky feng-šuej*, s. 15.

²⁴ Srov. LAGATREEOVÁ, K. M., *Feng shui*, s. 11-14.

Oproti tomu vesnice, které stavěli výše v kopcích, byly chráněny nejen před záplavami, ale také před útočníky. Z tohoto důvodu považovali za nejvýhodnější místo pro stavbu svého domu spíše vysoké kopce. Co se týče orientace domu na některou ze světových stran, uvědomovali si, že nejlepším řešením je budova orientovaná na jih. Domy orientované na sever totiž bývaly vystavěny největšímu náporu přivalům prachu z Mongolska. Z této myšlenky vzniklo později čínské přísloví: „Obrátit se k jihu znamená stát se králem“.

Umění feng-šuej doprovázelo několik škol, z nichž každá oplývala různými metodami. Nejstarší z nich, nazývána *Školou daru země* (neboli *Škola tvaru*), spadá svým časovým zařazením až do doby dynastie Tang (618-907). Protože se nacházela v oblasti hor jižní Číny, používala pro své metody právě hory, kopce, řeky a další přírodní útvary. Čím více se stávalo feng-šuej populárním, tím více se postupem času šířilo z jižní Číny více na sever a postupem času podléhalo také městskému prostředí. Systém geografického uspořádání, který zavedla *Škola tvarů*, je i v této moderní době běžně užíván.

Přibližně sto let od doby, kdy byla založena *Škola tvaru*, se navíc objevilo užívání kompasu, který měl sloužit k výpočtům nejen astronomickým, ale také astrologickým. S využitím kompasu mohli už v této době vyhodnotit feng-šuej pro určité konkrétní místo, a základě těchto technik se později vyvinula další škola, *Škola kompasu*, která vznikala na planinách severní Číny. Její vznik byl reakcí na problém analýzy oblastí s nízkým počtem výrazných typografických znaků. Díky této škole bylo zjištěno, že světové strany souvisejí s různými životními aspekty. *Škola kompasu* sice vznikala ve stejných přírodních zákonitostech jako *Škola tvaru*, byla ale větším přínosem z toho důvodu, že přinesla jednodušší užití feng-šuej v místech složitých lokalit. Díky tomu byla krokem k vývoji feng-šuej do stadia, jaké známe dnes.

Po *Škole kompasu* se objevila další škola, která byla mnohem modernější a kterou rozvíjel mistr Lin Yun žijící v té době v Kalifornii, konkrétně v Barkley. Profesor Lin zavedl metodu „*Černokloboučnické tantrické frakce tibetských buddhistů*.“²⁵ Tato metoda spočívala v tom, že vstupní dveře do domu či místnosti byly chápány jako výchozí bod pro analýzu feng-šuej.

---

²⁵ Cit. LAGATREEOVÁ, K. M., *Feng shui*, s. 12

3.2 FENG-ŠUEJ V NAŠEM ŽIVOTĚ ²⁶

Přizpůsobíme-li náš život této filosofii, po čase začneme pozorovat pozitivní vlivy nejen v oblasti psychického stavu a v oblasti souznění s přírodou, ale také změny týkající se zdraví, vztahů mezi lidmi, prosperity a naší vnitřní spokojenosti. Tato pozitiva zde zmiňujeme proto, abychom si uvědomili, jak rozsáhlý vliv na nás může tento směr mít a kde všude nám může pomoci.

Zdraví

Feng-šuej sice nemá tu schopnost, aby nahradil kvalitní léčbu, může ji ale jistým způsobem pozitivně ovlivnit, čehož lze dosáhnout různými výpočty pozitivních a negativních energií v našem blízkém okolí.

Vztahy

V současném uspěchaném světě plném stresu a nedostatku času se velice často stává, že si nenajdeme chvílku na svou rodinu a na své nejbližší, což může mít za následek negativní mezilidské vztahy. Feng-šuej může pomáhat i v tomto směru, pakliže se zaměříme ve svém domě na oblast emoční a podpoříme ji.

Prosperita

Ať si to připouštíme, nebo ne, náš život je z velké části závislý na materiálním příjmu. Nemáme-li dostatek financí, jen stěží si můžeme dovolit kvalitní potraviny pro všechny členy rodiny, vysněné bydlení, vysoké vzdělání a k tomu všemu ještě dostatek volného času na to, abychom se po veškerém tom každodenním shonu stihli ještě zregenerovat tak, jak náš organismus vyžaduje. Čínská kultura si je tímto faktem vědoma po celá tisíciletí.

Štěstí a spokojenost

Každému z nás se jistě někdy stalo, že jakmile jsme vešli do určitého prostoru, zmocnily se nás buď pocity negativní, nebo naopak pocity štěstí a jakési vnitřní spokojenosti. Chceme-li se tak cítit opakovaně a nejen na jednom místě, ale v celém našem domě, je i v tomto ohledu umění feng-šuej prostředkem, jak toho dosáhnout.

---

²⁶ Srov. Tradiční feng shui: *O umění feng šuej*. © 2006. [online]. [srov. 9. 4. 2012]. Dostupné z: <<http://www.fengsuej.com/feng-shui/>>

3.3 ENERGIE ČI, ENERGIE ŠA – Prostor vnitřní a vnější

Mluvíme-li o či, jedná se o hlavní složku a někdy je v Číně toto slovo spojováno s dechem vesmírného draka. Pokud se ale zabýváme teorií feng-šuej, lze či chápat jako jakýsi druh energie. Tato energie je naprosto neviditelná, hladce proudí zemí i nebem a dává nám určitou životní sílu. Chceme-li feng-šuej praktikovat, měli bychom umět ovládat tuto energii a to tak, abychom co nejvíce využili jejích pozitivních účinků. Je možné se nad tím zamyslet i tak, že pokud budeme schopni ovlivnit tok energie či, naučíme se též určitým způsobem ovládat i svůj osud. Nejlepším řešením je, když se tato energie pohybuje podobně jak je tomu i v přírodě, to znamená v křivkách mírných a neagresivních. Ve feng-šuej se tvrdí, že či má schopnost ovlivňovat nejen naši budoucnost, ale také nás inspirovat, může mít vliv na naše zdraví ale navíc i na naši osobnost. Naopak, nachází-li se cokoliv ve směru proudění této energie v našem těle, může to mít nepříjemné následky na náš život, ať už mluvíme o psychice, zaměstnání, nebo o mezilidských vztazích.²⁷

Kromě energie či máme ještě energii opačnou. Říkáme jí ša a může nám způsobit namísto pozitivních pocitů spíše újmu. Tato energie vzniká například v místech, kde či proudí příliš rychle nebo silně, čímž se mění na energii negativní. K tomu může dojít například v místech rychlého pohybu, jako jsou dálnice, rušná ulice, nebo dálniční tunely. Negativně na nás také působí střechy, přístřešky a hrany staveb.²⁸

Jeden ze způsobů, jak upravit své či (a odbourat ša), je metoda využití přírodních živlů, vody, ohně, kovu, dřeva a země. Tyto živly se vzájemně ovlivňují a může docházet k reakci buď tvořivé, nebo destruktivní. Za dob staré Číny se říkávalo, že když má někdo smůlu, je to způsobeno špatným fungováním cyklu tvořivého.²⁹

„V tvořivém cyklu hořící dřevo krmí oheň, z popela se tvoří země, země vydává rudu pro výrobu kovu, kov svádí vodu srážející se na jeho povrchu, voda vyživuje rostliny a stromy tvořící dřevo.“

„Pak je tu destruktivní cyklus, který připomíná dětskou hru Papír-kámen-nůžky. Oheň taví kov, kov řeže dřevo, dřevo v zemi hnije, země kalí vodu, voda hasí oheň.“³⁰

²⁷ Srov. LAGATREEOVÁ, K. M., *Feng shui*, s. 14-15.

²⁸ Srov. KASEMANN, I., *Pomůcky feng-šuej*, s. 20.

²⁹ Srov. LAGATREEOVÁ, K. M., *Feng shui*, s. 22.

³⁰ Cit. LAGATREEOVÁ, K. M., *Feng shui*, s. 22.

3.4 PRVKY YIN A YANG – Harmonie a kontrast ³¹

Zabýváme-li se uměním feng-šuej, měli bychom se naučit vnímat životní protiklady, které jsou v tomto umění vyjádřeny prvky yin a yang. Tyto prvky nám ukazují, že vše má svůj protiklad nejen v životě, ale také v umění. Chceme-li v umění poukázat na tento kontrast, lze jej přirovnat například k sochařské tvorbě, kdy nám vznikají konkávní tvary, ale i tvary konvexní.

Říká se, že síly yin a yang jsou základem universa, jde o významný střed čínského myšlení a zároveň se o nich mluví jako o podstatě feng-šuej. Jedná se o dva prvky, z nichž yin je prvek ženský (symbolizuje zároveň světlo) a yang je prvkem mužským (symbolizujícím tmu). Tyto dvě síly mají mnoho dalších synonym. Yin je dále chápán jako cosi pasivního, je chápán jako Země, Měsíc, chlad, temnota, smrt... Zatímco yang je plný života, silný, vášnivý a temperamentní.

Yin a yang se vzájemně ovlivňují a společně vyvolávají změny ve všem, co se děje kolem nás, což lze chápat třeba i tak, že bez zimy by nebylo léto a bez léta zase zima. Bez světla by nemohla existovat tma a bez tmy zase světlo. I když jde o dva protiklady, jeden bez druhého by nemohly fungovat. Síly yin a yang nesmíme chápat jako něco, co stojí proti sobě, ale spíše jako síly, jež se navzájem prolínají a doplňují. Jedna bez druhé by nemohla existovat stejně tak, jako nelze objevit štěstí, aniž bychom předtím nezažili smůlu.

3.5 TEORIE PĚTI PRVKŮ

Další oblastí feng-šuej je „teorie pěti prvků“, kam lze zařadit vodu, zemi, oheň, dřevo a kov. Těchto pět prvků lze užít jako jakýsi typ léčebného prostředku. ³²

Voda

Voda znamená blahobyt. Čistá a klidná voda může napomoci k tomu, aby se člověk cítil příjemněji a snížil napětí, které v něm panuje. ³³

Ve feng-šuej je voda chápána jako prvek se schopností vytvářet v našem domě rovnováhu. K této rovnováze má docházet tehdy, použijeme-li vodu skutečnou a proudící. Voda stojatá má tyto schopnosti také, ale voda proudící je v tomto smyslu

---

³¹ Srov. LAGATREEOVÁ, K. M., *Feng shui*, s. 16.

³² Srov. DIAMOND, K., *Feng-šuej pro skeptiky*, s. 23.

³³ Srov. KASEMANN, I., *Pomůcky feng-šuej*, s. 71.

mnohem účinnější. Právě z tohoto důvodu si spojujeme feng-šuej mimo jiné s výstavbou zahradních, ale i domovních fontán.³⁴

Když budeme hovořit o feng-šuej krajiny, měla zde voda významné postavení. Postupně ale začalo docházet k působení vody i uvnitř a vně domu. Zde lidé začínali zřizovat různé fontánky, nádrže, nebo umělé vodopády, což bylo jedním ze způsobů, jak dostat do domu pozitivní energii, štěstí a blahobyt. Vždy se kladl velký důraz na to, kam byly vodní přírůdky či odpady umístěny. Ač se to na první pohled nezdá, i v domě má voda své významné místo z hlediska feng-šuej. Tím máme na mysli vodovody, odpady a další přírůdky.³⁵

Země³⁶

O prvku země mluvíme v případě, jsou-li konkrétní předměty a oblasti v domě zhotoveny z kamene nebo z hlíny. Konkrétně lze tedy v tomto smyslu hovořit o objektech zhotovených z cihel, hlíny, keramiky, betonu ale i mramoru. Tyto materiály v sobě nosí zemské vibrace. Dalšími prvky podobných schopností jsou také různé krystaly, jimiž máme na mysli v tomto případě především ametyst a růžový křemen.

Oheň³⁷

Pokud chceme ve své blízkosti umístit tento prvek, měli bychom počítat s tím, že jeho umístění by mohlo vyvolávat různé nepříznivé vlivy, ale i vlivy naopak velmi příznivé, jelikož mluvíme o prvku extrémním. Můžeme jej vyjádřit barvou červenou (nebo vínově červenou), kaštanově hnědou, brusinkovou, ale také sytě růžovou.

Dřevo³⁸

Energie dřeva většinou nepůsobí vůbec škodlivě, proto je jeho způsob umístění téměř bez pravidel. Přesto ale lze jeho energii zvýšit při použití zeleně a zelené barvy, čímž zvyšujeme schopnost nápravnou.

Kov³⁹

Zabýváme-li se kovovými předměty, hovoříme nejen o materiálech, jakými jsou například zlato, stříbro, bronz, ocel, mosaz nebo měď, ale zároveň v tomto směru přiřazujeme barvu bílou a šedou.

---

³⁴ Srov. DIAMOND, K., *Feng-šuej pro skeptiky*, s. 24.

³⁵ Srov. KASEMANN, I., *Pomůcky feng-šuej*, s. 72.

³⁶ Srov. DIAMOND, K., *Feng-šuej pro skeptiky*, s. 25.

³⁷ Srov. DIAMOND, K., *Feng-šuej pro skeptiky*, s. 24.

³⁸ Srov. tamtéž, s. 24.

³⁹ Srov. tamtéž, s. 25

3.6 JAK VYSVĚTLUJE FENG-ŠUEJ JEDNOTLIVÉ TVARY ⁴⁰

V každém z nás vyvolávají tvary určité pocity, aniž bychom dokázali přesně formulovat, proč tomu tak je.

S tvary se dá pracovat designérsky. Vytváříme-li například nějaký umělecký objekt, vnímáme, jaké tvary se k sobě hodí a jaké se spolu naopak „nesnesou“. Umělec musí mít pro tuto situaci vytvořen určitý cit a vědět, co si může na daném díle dovolit.

Také podle feng-šuej hrají tvary svou jedinečnou roli v působení na smysly člověka, který je jimi obklopen.

Například kruh je považován za dokonalý tvar a je velmi často používán. Jemu podobná spirála symbolizuje vývoj. Co se týče tvarů jako je čtverec a obdélník, vyvolávají v nás pocity státnosti, solidnosti a pevného řádu. Čtverec vnímáme jako tvar vyvážený a spojujeme jej s prvkem země. Obdélník na nás může působit jako jakási varianta čtverce a tudíž i jej lze považovat za tvar vyvážený. Na druhou stranu vidíme-li například trojúhelník, spojujeme jej s ohněm, cítíme z něj díky ostrým úhlům agresivnost, a proto se příliš nedoporučuje. Rozhodneme-li se zvolit tvar sloupu, nemusíme se bát, že by působil na naše smysly negativně. Sloup totiž připomíná tvar stromu a pokud není extrémně vysoký, nevyvolává v nás žádné nepříjemné pocity. Tvar oválu, jelikož je bez ostrých hran, nepůsobí na naše smysly nepříjemně. Tvar pyramidy je ve své podstatě mystický tvar, čehož si lze všimnout i na egyptských náhrobcích. Proudění energie v tomto tvaru ale není harmonické, protože se pyramida na svém vrcholu zužuje do trojúhelníku. Šestiúhelník a osmiúhelník jsou opět tvary mystické, není u nich ale známo, že by na nás měly působit negativně. To se stane pouze v případech, jde-li o velké rozměry, jako je například osmiúhelníkový tvar budovy.

3.7 JAK VYSVĚTLUJE FENG-ŠUEJ JEDNOTLIVÉ BARVY ⁴¹

Nejen tvary, ale také barvy vnímáme různým způsobem a mohou v nás vyvolat pocity jak příjemné, tak i nepříjemné. Pocity tepla i chladu. Při vytváření sochařského objektu inspirovaného filosofií feng-šuej bychom měli volit takové barvy, které nepůsobí agresivně či dráždivě a které budou v určité harmonii s okolním prostředím.

---

⁴⁰ Srov. DIAMOND, K., *Feng-šuej*, s. 35.

⁴¹ Srov. BRADLER, CH. M., SCHEINER, J. A., *Západní symboly Feng Shui*, s. 75-76.
Srov. LAGATREEOVÁ, K. M., *Feng shui*, s. 24.

Pokud hovoříme o barvách filosofie feng-šuej, obecně platí, že do místností, jakými jsou například ložnice a odpočinková místa, bychom měli volit spíše barvy jemné. Oproti tomu například kuchyně či obývací pokoj je možné doplnit barvami živějšími, veselejšími a intenzivními.

Černá a červená

Barvy černá a červená by měly být umístěny do prostorů kanceláře, protože černá symbolizuje úspěch a peníze a červená zase stoupající reputaci. Kombinace černé barvy a barvy světlé může působit živě a tím v nás vyvolat pozitivní pocity. Černé by neměl být nadbytek, měla by fungovat pouze pro zdůraznění.⁴²

Červená je považována právě za tu barvu, která má nosit lidem štěstí, a proto si ji například čínské nevěsty oblékají ve svůj svatební den, nebo jsou-li dveře domu orientovány na jih, je vhodné, aby byly natřeny právě na červeno. Tato barva však působí na lidi agresivně, a proto není používána na zdech věznic či psychiatrických zařízeních, jelikož vyvolává v lidech neklid. Pokud je červená barva užitá v interiéru ve velkém množství, může vést k migrénám a netrpělivosti. Nachází-li se v ložnici, je možné, že právě to je důvodem naší nespavosti. V přírodě se oproti hnědé a zelené v takovém množství nevyskytuje a prostory, jež by jí byly přeplněny, by mohly působit na naše smysly nepřírozně a uměle.⁴³

Jakmile je někde veliké množství barvy černé, vyvolává to v nás pocity pesimismu a deprese. Černá barva je obecně symbolem říše mrtvých, ničení, noci, ale mimo jiné i symbolem cti.⁴⁴

Bílá

Tato barva je všeobecně vnímána jako nejdokonalější z barev, negativní výroky se jí netýkají. Považujeme ji za barvu čistoty a nevinnosti, za barvu pravdy a věčné krásy. V podvědomí velkého množství lidí je bílá barva symbolem toho dobrého, dokonalého a ideálního. Dále v nás vyvolává pocit, že neutralizuje ostatní barvy a i ona sama je čistá a neutrální. Říká se, že ten, kdo zvolí bílou, má buď potíže s rozhodováním a s jasným názorem, nebo si nechává všechny možnosti vědomě otevřené. Bílá barva je dále znakem večera, podzimu a vyobrazuje stáří.⁴⁵

---

⁴² Srov. LAGATREEOVÁ, K. M., *Feng shui*, s. 25.

Srov. KASEMANN, I., *Pomůcky feng-šuej*, s. 87.

⁴³ Srov. LAGATREEOVÁ, K. M., *Feng shui*, s. 24.

⁴⁴ Srov. BRADLER, CH. M., SCHEINER, J. A., *Západní symboly Feng Shui*, s. 75-77.

⁴⁵ Srov. BRADLER, CH. M., SCHEINER, J. A., *Západní symboly Feng Shui*, s. 76.

S bílou barvou je to složitější, protože má dva významy. Na Západě je sice považována za barvu čistoty, ale například v takové Číně ji na sebe lidé oblékají při pohřbech a smutku. Má zde úplně jiný význam než u nás, kdy se do bílé oblékáme ve svatební den a při jiných šťastných příležitostech. Proto pokud ji chceme použít ve feng-šuej, měla by se bílá nacházet v místnostech, kde chceme navodit pocit čistoty, jakými je například kuchyně, koupelna, nebo dětský pokoj. Měli bychom také myslet na to, že bílá barva je barvou yangu. Yang je mužský element a mezi jeho vlastnosti patří tvrdost a jasnost.⁴⁶

Růžová

Růžová barva symbolizuje ženskost, tělesnost, něhu a vytváří v našem okolí harmonii. Jde v podstatě o slabší variantu červené, která je navíc ještě obohacena o barvu bílou. S růžovou barvou si mnozí z nás spojují nevinnost, probouzející se mladou lásku, nebo romantiku. V Číně bývá zvykem, že chtějí-li podpořit nové manželství, vymalují růžově svou ložnici.⁴⁷

Oranžová⁴⁸

Tuto barvu dostaneme tehdy, smícháme-li barvu červenou a žlutou. Tato barva pro nás znamená pomoc při realizaci kreativity. Jde o barvu, která na nás působí aktivně a vzrušivě, možná právě proto, že v nás vyvolává asociaci s ohněm v krbu. Možná právě proto ji považujeme za sociální barvu. Pokud bychom ji chtěli přiřadit k některým přídatným jménům, použijeme slova typu: sytý, zralý, teplý, živoucí, společenský, podzimní, příjemný, zářivý, čerstvý...

Fialová / purpurová⁴⁹

Máme-li rádi fialovou, je žádoucí tam, kde usilujeme o klid a odpočinek, v kanceláři by v nás však mohla vyvolávat ospalost a únavu.

Fialová barva je barvou uvážení, rozvahy, rovnováhy mezi duchem a smysly, je rozumem a vášní, ale i moudrostí a láskou právě proto, že je stejným dílem namíchaná z barev červené a modré. Purpurová barva je již od starověku považována za nejvznešenější a nejkrásnější barvu. Bývá často přiřazována k energii ukončení.

---

⁴⁶ Srov. LAGATREEOVÁ, K. M., *Feng shui*, s. 24.

⁴⁷ Srov. BRADLER, CH. M., SCHEINER, J. A., *Západní symboly Feng Shui*, s. 82.

⁴⁸ Srov. tamtéž.

⁴⁹ Srov. BRADLER, CH. M., SCHEINER, J. A., *Západní symboly Feng Shui*, s. 83.
Srov. LAGATREEOVÁ, K. M., *Feng shui*, s. 24.

Zelená⁵⁰

Zelená barva je spojována s jarem a s novými začátky a zážitky. Měla by tedy zlepšovat zdraví, růst, rodinný život a harmonii celkově. Je-li zelená použita s mírou, má povzbudivý účinek.

Podíváme-li se na protiklady nebe (modrá) a peklo (červená), tak barvu zelenou bychom mohli zařadit do střední oblasti mezi tyto protiklady a to do oblasti země. Tato barva působí inspirativně, nadějně a vyvolává v nás pocity uskutečnění snů. Zelená posiluje naši fantazii a na naši duši působí pozitivně, klidně a harmonicky. Probouzí v nás touhu po nových objevech a uklidňuje náš nervový systém. Zelená je barvou lesa, luk, odpočinku...

Modrá⁵¹

Mluvíme-li o této barvě, mluvíme o té nejméně materiální a nejhlubší barvě, která je navíc ještě symbolem nebe a pravdy. Tato barva je symbolem spirituality, péče a obezřetnosti. Podle našich pocitů je to barva nejchladnější, čehož si lze povšimnout i na obrazech Vicenta van Gogha, který právě touto barvou zobrazoval stíny od stromů. Modrá působí chladně také proto, že když je sníh ve stínu, je též modrý, nebo když je nám zima na ruce, tak modrají. Právě z těchto důvodů není modrá barva považována za barvu pohody. Na druhou stranu ji můžeme vnímat pozitivně jako oblast fantazie. Ve feng-šuej tato barva symbolizuje noc a prvek vody.

Hnědá⁵²

Hnědou barvou myslíme odstíny ve škále od okru až do tmavé hnědi. Tyto barevné odstíny v sobě nesou barvy země a půdy, jsou ale také symbolem zármutku a podzimu. Ve starém Římě vnímali hnědou barvu jako symbol materiální chudoby a pokory.

Žlutá⁵³

Žlutá je jedna z nejsvětějších a nejzářivějších barev a to právě proto, že odpovídá paprskům slunce. Jelikož má vlastnost svěžít, jasnou a jemně dráždivou, je vhodná pro ty, kteří potřebují duševně probudit. Navíc má zesvětlující účinky a tak

---

⁵⁰ Srov. BRADLER, CH. M., SCHEINER, J. A., *Západní symboly Feng Shui*, s. 79.

Srov. LAGATREEOVÁ, K. M., *Feng shui*, s. 24.

⁵¹ Srov. BRADLER, CH. M., SCHEINER, J. A., *Západní symboly Feng Shui*, s. 81.

⁵² Srov. BRADLER, CH. M., SCHEINER, J. A., *Západní symboly Feng Shui*, s. 83.

⁵³ Srov. BRADLER, CH. M., SCHEINER, J. A., *Západní symboly Feng Shui*, s. 80.

Srov. LAGATREEOVÁ, K. M., *Feng shui*, s. 24.

je velice vhodná pro malé a tmavé prostory. Nejsilnější účinky vyvolává zářivě citronová žlut'. Tuto barvu užíváme také jako signální barvu v silničním provozu a při různých důležitých varování. Ve feng-šuej ji přiřazujeme prvku země, odpoledni a pozdnímu létu, vyvolává v nás pozitivní tendence a symbolizuje dlouhý život.

Další zajímavostí je, že žlutá bývala oficiální barvou císařů. Lze ji proto užít tehdy, chceme-li získat slávu a úctu. Tato barva je všestranná, protože se hodí i do ložnice páru toužícího po dítěti. Vhodný je kterýkoliv z odstínů.

3.8 PA-KUA – Oblasti našeho života⁵⁴

Další významnou částí, spadající do kapitoly feng-šuej, je pa-kua. Jedná se o osmiúhelníkový tvar, který obklopuje symbol zvaný yin/yang. Osm stran tohoto tvaru má symbolizovat osm bodů, které známe z kompasu. Každá z těchto osmi stran představuje jednotlivé oblasti našeho života, mezi něž řadíme zdraví, manželství, potomstvo, vzdělání, kariéra, sláva, bohatství a dobročinnost. Čtyři směry kompasu (sever, jih, východ a západ) mají představovat čtyři ze základních živlů. Mezi tyto čtyři přírodní živly řadíme vodu, oheň, dřevo a kov. Patří sem ještě živel pátý, nazýváme ho „země“ a nachází se uprostřed osmiúhelníku pa-kua.

3.9 PŘÍRODNÍ PRVKY A JEJICH VÝZNAM VE FENG-ŠUEJ

3.9.1 Kameny

Kameny lze využít ve feng-šuej bez jakéhokoliv omezení, ať už jde o kameny drahé, nebo přírodní. Vždy pro nás měly veliký význam, ať už z hlediska stavebnictví, ale také rituální, či jako předmět, jenž by nám měl nosit štěstí. Pokud mluvíme o přírodních kamenech, ty mají vlastnost spíše stabilizující a upevňující. Jedná-li se ale například o drahé kameny, jejich vlastnosti jsou mnohem různorodější a záleží na konkrétním druhu, který zvolíme.⁵⁵

Například achát většinou považujeme za kámen ochranný, protože je schopen nám dát pocity bezpečí a jistoty. Fluorit zase pozitivně ovlivňuje naši schopnost k učení a vyvolává v nás postoje proti bezpráví, útisku a potlačování. Podobně funguje také záhněda, protože pomáhá při nadměrné zátěži a zvyšuje naši soustředěnost. Zvolíme-li ametyst, jeho účinky jsou spíše pročišťující a tak je často používán při meditaci. Oproti

⁵⁴ Srov. LAGATREEOVÁ, K. M., *Feng shui*, s. 17

⁵⁵ Srov. KASEMANN, I., *Pomůcky feng-šuej*, s. 55-56.

tomu takový křišťál (horský křišťál) v nás vyvolává pocity nestrannosti, jasnosti a dokáže navýšit účinky kamenů jiných. Užíváme ho, pakliže chceme pročistit místnost či léčit oblast duševní, ale i tělesnou. Dalším zajímavým kamenem, který lze ve spojitosti s feng-šuej v naší blízkosti použít, je růženín, jenž podporuje ochotu pomoci druhým a vnímavost nejen vůči sobě, ale i vůči našemu okolí, protože má silný vliv na empatii.⁵⁶

Kameny mají pro východní kulturu obrovský význam, čehož si můžeme všimnout i na umění zvaném „bonseki“ (pěstování kamenů). Toto umění vyžadovalo obrovské a náročné přípravy, kdy se dotyčný vydával na obtížné cesty na mořská pobřeží, ale i k řekám a do hor. Musel hledat ty nejkrásnější kameny opracované větrem a vodou, které díky těmto přírodním vlivům dostaly nejrozmanitější asymetrické tvary a navíc ještě „živé obrysy“. Tyto kameny byly posléze přivezeny tam, kde měla být zahrada. Bylo nutné umístit je tak, aby vyvolávaly dojem, že do této zahrady patřily odjakživa. Dále musely tyto kameny vyvolávat dojem starobylosti či být pokryty mechem. Tento mech na nich nebyl úmyslně pěstován, místo toho byly odvezeny na několik let na místo, kde na ně mech sám naroste. Teprve pak byly převezeny na definitivní stanoviště. Tyto kameny byly vždy vybírány mistrem bonseki, jenž měl velice citlivý zrak. Možná právě proto jsou považovány za jeden z nejvzácnějších japonských národních pokladů i přesto, že i když byly sice člověkem přemístěny, nikdy se jich lidská ruka nedotkla.⁵⁷

3.9.2 Zahrady

Čínské zahrady jsou již dlouhé věky významným přínosem pro oblast medicíny a mezilidských vztahů. Hlavním záměrem těchto zahrad bylo vyvolávat v lidech radost a dopomoci ke sjednocení myšlenek. Mluvíme-li o čínských zahradách, je důležité ve spojitosti s nimi zmínit dva filosofické směry: taoismus a konfuciánství.

Taoismus se snažil zjistit, co by měl člověk udělat pro to, aby se co nejlépe začlenil do okolního světa. Konfuciánství řešilo mezilidské vztahy, v nichž hrály nemalou roli čajové rituály. Čínské zahrady tudíž poskytovaly téměř vše, co k řešení těchto problémů tehdejší člověk potřeboval. Klid, azyl, odpočinek a prostor k přemýšlení.

---

⁵⁶ Srov. BRADLER, CH., *Fengšuej Lexikon od A do Z*, s. 75-78.

⁵⁷ Srov. WATTS, A. W., *Cesta zenu*, s. 203-204.

Někteří lidé dnešní doby uspořádávají svou zahradu podle pravidel feng-šuej. Vytvářejí ji vědomě s tím záměrem, aby zahrada poskytovala pocity rovnováhy a zároveň pomáhala k řešení určitých životních témat. Stává se tomu tak nejen na základě rozmístění prvků uvnitř zahrady, ale také na základě vůní, jež se v ní nacházejí. Tyto vůně ovlivňují naši psychiku, uvolňují nás od stresu a mohou působit proti depresím.

3.9.3 Rostliny

Protože je praktickou částí této práce vytvořit soubor váz, měli bychom se blíže seznámit s rostlinami, jež se podle feng-šuej zdají nejvhodnější a to nejen z hlediska barvy, ale především tvaru.

Feng-šuej neuznává rostliny sušené, protože jsou chápány jako mrtvé. Jedná-li se o tvar, feng-šuej dává přednost rostlinám, které mají oblé listy (vhodným druhem květiny je například *Crassula*). Má-li rostlina zašpičatělé listy, vyzařuje z ní příliš ostré energie, která by mohla nabourávat psychiku osob nacházejících se v její blízkosti. To samé platí i pro kaktusy ve stísněném prostoru a pro rostliny s listy zaoblenými.⁵⁸

Mluvíme-li o rostlinách, myslíme tím rozsáhlou oblast, do níž patří nejen květiny, ale také křoviny, keře a stromy. Nejen že toto rostlinstvo aranžujeme v domovních interiérech, ale využíváme krásy přírody také při řešení zahrad ve stylu feng-šuej. Rostliny nám dávají energii, protože každá z nich má energetické pole, které se však liší nejen podle druhu, ale také podle velikosti té které rostliny. Dávají nám pocity bezpečí, fascinují nás a obohacují naše vnímání o příjemné pocity. Právě z tohoto důvodu je umísťujeme do naší blízkosti a tím se zároveň přibližujeme k dosažení energie či. Dalším důvodem, proč se v blízkosti rostlin cítíme dobře, je fakt, že mají schopnost zvlhčovat vzduch a fungovat jako jakýsi filtr. Tím náš prostor očišťují od materiálů, které jej zanášejí svými škodlivinami. Tím máme na mysli různé chemické čisticí prostředky, nátěrové barvy, laky, používané náčiní atd. Například takové chryzantémy, kapradiny a gerbery jsou schopny absorbovat formaldehyd. Zatímco lopatkovec (*Spathiphyllum*) je pro změnu schopen čistit vzduch od acetonu nebo trichloretylenu.⁵⁹

Kromě očišťujících schopností mají rostliny také schopnosti ochranné, čímž je myšlena například neutralizace ostrých hran budovy. Není však vhodné vybírat

⁵⁸ Srov. KASEMANN, I., *Pomůcky feng-šuej*, s. 63.

⁵⁹ Srov. BRADLER, CH., *Fengšuej Lexikon od A do Z*, s. 183.

rostliny se špičatými a ostrými listy, protože takovéto druhy jsou ve feng-šuej vnímány jako něco, co vysílá tzv. "otrávené šípy". Vhodnými kandidáty jsou proto bambus nebo břečťan.⁶⁰

Rostliny lze dále přiřadit k pěti elementům (dřevo, oheň, země, kov a voda). Zařazení k elementu je však závislé na proměně té které rostliny a na průběhu jejího růstu během různých ročních dob. Z tohoto důvodu není možné přiřadit ji k jednomu elementu, ale k více, podle toho, v jakém ročním období se právě nachází. I tak mají elementy svá vlastní tvarosloví. Například element dřeva v sobě zahrnuje rostlinstvo stoupající vzhůru a druhy popínavé. Oheň zase takové typy rostlin, jež mají špičaté listy, nebo špičatý tvar celkově. Element země spojujeme s plochými typy rostlin, které rostou spíše do široka, dále s tzv. "kobercovitými" rostlinami, nebo těmi, jež míří k zemi nejen svými listy, ale také svými větvemi. Element kovu je spojován s rostlinami kulovitými, oblými či polokulatými, k čemuž mohlo dojít jak přirozenou cestou, tak i ostříháním. Poslední element, element vody, symbolizují rostliny rostoucí nepravidelně a jejichž části jsou jakýmkoliv způsobem zvlněny.⁶¹

BONSAJ⁶²

Bonsaje si spojujeme převážně s Japonskem, odkud pochází umění zabraňování těmto rostlinám v jejich dalším růstu, konkrétně technikou seřezávání. Na tento problém bychom se mohli dívat dvojím pohledem. Může se nám sice zdát, že zde dochází k omezování přirozené energie či, která rostlinou proudí, ale na druhou stranu se tato rostlina i přes veškeré zásahy rozvíjí způsoby, na které je zvyklá.

BAMBUS⁶³

Jelikož řadíme bambusy mezi rostliny poměrně odolné, je pro nás symbolem dlouhověkosti. Přesto ale nemusí být doplňkem každého interiéru. To samé platí i o ostatních květinách a rostlinách. Mohou mít sice symbolický význam, ale neznamená to, že by musely být součástí všech domácností jen z toho důvodu, abychom vytvořili správné feng-šuej.

---

⁶⁰ Srov. BRADLER, CH., *Fengšuej Lexikon od A do Z*, s. 184.

⁶¹ Srov. BRADLER, CH., *Fengšuej Lexikon od A do Z*, s. 184.

⁶² Srov. BRADLER, CH., *Fengšuej Lexikon od A do Z*, s. 185.

⁶³ Srov. DIAMOND, K., *Feng-šuej pro skeptiky*, s. 144.

4 JAPONSKÁ KERAMIKA ⁶⁴

Roku 1191 se díky čínskému knězi Eisaiovi objevil v Japonsku zenový buddhismus a kult čaje. Tento významný přínos vedl k vytváření nádobek pro čajové rituály, které se začínaly obstarávat v Chang-čou. Na toto místo konali buddhisté zenu pravidelně pouti.

4.1 TEMMOKU ⁶⁵

Buddhisté říkali svým čajovým šálkům „temmoku“ podle cíle své cesty, hory T'ienmu, nacházející se západně od Chang-čou. Protože však nestačil tento referenční zdroj, kněz Dogen vzal na svou pouť hrnčáře zvaného Toširo. Toširo pracoval později mezi lety 1233-1227 v dílnách čínských hrnčářů. Když se vrátil do Setu, vybudoval zde keramickou pec, čímž získal přívlastek „otec japonského hrnčářství“. Díky jeho přínosu se z glazury stal uznávaný umělecký prvek v keramice.

4.2 KOREJSKÉ RÝŽOVÉ MISKY ⁶⁶

Vrcholným naplněním záměru čajových obřadů byly v 16. století pro mistry Koboru Enšu a Sen No Rikju korejské rýžové misky. Tyto misky vyráběli neznámí hrnčáři, jež si nečinili na uznání vůbec žádné nároky. V roce 1592 vzniklo tažení proti Koreji vojvodcem Tojotomi Hidejoši (1535-1598), který přivedl do Japonska hrnčáře jako svou válečnou kořist a díky nim byla v Japonsku založena výroba porcelánu. Japonský porcelán prošel největším vzestupem koncem 17. a začátkem 18. století. Tehdejší císař udělal z Hidejošiho vrchního kancléře (1586). V roce 1587 byl vydán zákaz křesťanství a ze země byli vykázáni všichni misionáři. Období Momojama, ve kterém Hidejoši žil, bylo nakloněno umění. V roce 1598 propůjčil svou licenci a pečetidlo raku hrnčáři Kičizaemonovi, jemuž se také říkávalo Džokei. Výroba čajové keramiky probíhala i jinde, například v provinciích Šigaraki, v Setu, Bizenu aj. Roku 1587 Hidejoši zorganizoval velký čajový obřad, čímž se postaral o popularitu této čajové keramiky. Tohoto obřadu se 29účastnilo na tisíce lidí a největší čajový mistr, Sen

---

⁶⁴ Srov. WEIß, G., *Keramika*, s. 114.

⁶⁵ Srov. tamtéž.

⁶⁶ Srov. WEIß, G., *Keramika*, s. 114-115.

No Rikju, zavedl čajový obřad pro malé okruhy lidí. Pod vlivem tohoto mistra zažilo umění hrnčířství obrovský rozkvět. První, kdo začal vyrábět pro čajové obřady keramiku podle návodu mistra Sen No Rikju, byl Čódžiró. Začaly se objevovat glazury zvané *šino* a *seto*, a to už v době Muromach (ve 14. – 16. století). Když bylo Čódžirovi šestašedesát, začal podle kreseb mistra Sen No Rikju vyrábět misky na čaj. Později vyrobil první raku (s černou glazurou), k čemuž užil kámen *kamo* (pocházející z řeky Kamo). Nejkrásnější misky Čódžira jsou však červené a říkáme jim „mujčimocu“. Současníkem Čódžira byl Honami Koecu, který měl vlastní dílnu na čajové misky u Kjóta. Tito dva umělci byli vrcholem čajové keramiky vůbec.

5 ČÍNSKÁ KERAMIKA ⁶⁷

Co se týče keramiky v Číně, lidé z českých zemí ji nesbírali v takovém množství jako japonskou grafiku nebo čínské malby. Přesto ale naše aristokracie pokládala za důležité obklopovat se dekorativními vázami z dynastie Čching. Také donátoři, kurátoři a zakladatelé českých muzeí do svých sbírek tuto keramiku zahrnovali. Jedním z prvních sběratelů u nás byl pan J. Martínek, který se zaměřoval hlavně na starou plastiku a staré malířství. Čínskou keramiku sbíral jen výjimečně, což platí i pro dalšího sběratele, pana V. Chytila. Oba tito sběratelé se soustředili především na hrobovou figurální keramiku.

Snad první sběratelkou čínské keramiky u nás byla paní Spiesová, která přivezla do Prahy těsně před II. Světovou válkou sbírku této keramiky. Když si však chtěla tuto sbírku majitelka odvézt do svého nového domova v italském Meranu, naše zákony jí to neumožnily, protože zde byl přísný zákaz vývozu starožitností ven ze země. Po dlouhých jednáních došlo ale ke kompromisu a paní Spiesová si mohla nechat alespoň část z této sbírky.

Přibližně ve stejné době, kolem roku 1950 podepsala Čína dohodu o kulturní a hospodářské spolupráci. Ministerstvo financí převedlo na naše zastupitelství v Pekingu částku, za niž mohli členové z kulturních delegací nakupovat čínské umění. Čínská lidová republika měla ale v této době také své zákony ohledně zákazu vyvážení čínských děl. Nakonec však i zde došlo k dohodě a vše dopadlo tak, že na část uměleckých děl se tento zákaz vztahoval, na část však ne. Velikou část děl od nás ale Čína zpětně odkoupila a následně předala Národní galerii v Praze, jakožto dar čínské vlády.

---

⁶⁷ Srov. HORÁKOVÁ, M., *Čínská keramika*, s. 21.

6 MEZIKULTURNÍ ROZDÍLY

Západní kultura má často s pochopením východní kultury problém právě proto, že nerozumí čínskému myšlení, které se od toho našeho v mnohém výrazně liší a možná právě proto má pro nás čínská kultura zvláštní hodnotu, jelikož nám umožňuje kriticky nahlédnout na naše ideje. Naším problémem není chápat ideje jiných kultur. Problém se objevuje ve chvíli, kdy se s nimi máme ztotožnit. To často vede k problému, že nejsme schopni interpretovat východní filosofii, aniž by se z ní stala jakási projekce filosofie západní. Jako bychom nebyli schopni pochopit Východ, aniž bychom jej měli vyjádřené slovy, nebo znaky (mezi které řadíme například matematické značky či hudební notace). Každá společnost má svá pravidla a svá pravidla komunikace. Tyto odlišné společenské normy se projevují například v jazyce, etice, právu, nebo například v oblasti umění či společenského postavení.⁶⁸

Hovoříme-li o myšlenkových směrech východní kultury, jakými jsou mimo jiné například feng-šuej, taoismus, konfucianismus a zen-buddhismus, je důležité vědět, že mají mnoho společného. Hlavním principem, který je jim vlastní, je sounáležitost s přírodou. Ve všech oblastech východní kultury se setkáváme s intenzivním vnímáním přírodních principů, inspirací jimi, ale také s vnímáním harmonie a rovnováhy pozorovatelné v přírodě kolem nás. A nejde zde pouze o přírodu. Významnou roli zde hraje naše osobní vnitřní vnímání a prožívání. Jde o náš pohled na svět a pozitivní přístup k událostem, které se v něm odehrávají.

Pokud bychom chtěli hlouběji pochopit duchovní postoj Japonska, pomohla by nám k tomu slova mistra básnického umění, Jošidy Kenka z jeho významného díla „Tsurezuregusa“. Tento kněz je považován za jednoho z mistrů poezie, žijícího za dob rodu Ašikaga, v období šógunátu (14. století):

„Chtít vždy všechno udržovat dokonalé a v pořádku je znakem nemotorných lidí; nedokonalé je ušlechtilé.“⁶⁹

V čínské společnosti nacházíme dva filosofické směry (taoismus a konfucianismus), které se sice vzájemně doplňují, ale zároveň jsou zde určitá hlediska, v nichž se liší. Taoismus je symbolem jakéhosi rozhodnutí se pro ústraní, pryč

⁶⁸ Srov. WATTS, A. W., *Cesta zenu*, s. 17-19.

⁶⁹ Cit. WEIß, G., *Keramika*, s. 114.

od konvencí, za účelem vnitřní svobody. Konfucianismus se na rozdíl od něj konvencemi zabývá. Máme na mysli konvence etické, rituální, právní, nebo lingvistické.⁷⁰

---

⁷⁰ Srov. WATTS, A. W., *Cesta zenu*, s. 23.

7 Autorský koncept

Osobně jsem se o východní kulturu dříve hlouběji nezajímala, až do chvíle, kdy jsem zažila pocity účastníka kurzu zenového umění na katedře výtvarné výchovy pedagogické fakulty v Českých Budějovicích. Kurz probíhal v roce 2010 pod vedením vynikajícího rytce a medailéra, akademického sochaře pana Jiřího Harcuby.

Tento kurz probíhal tak, že jsme se nejprve dozvěděli o principech zenové tvorby a poté se pokoušeli tvořit stejným způsobem. Každý z nás si našel nějaký svůj klidný kout, kde jsme se uvolnili, zavřeli oči a tvořili to, na co jsme pouze mysleli. Hlavním pravidlem bylo nedívat se kolem sebe a ani na papír, na který jsme kreslili, popřípadě malovali. Někdo se snažil přenést na tvůrčí plochu krajinu, někdo blízkého člověka, jiný zase sebe sama v oblíbeném prostředí. Po otevření očí jsme byli okouzleni fascinujícími výsledky. Uvědomili jsme si tím ale jednu věc. Jakmile tvoříme pouze pomocí mysli a ne pomocí zraku a jakmile nehlídáme očima každý tah, tak výchozí tvary působí na naše smysly příjemně, jakoby nahodile a hlavně uvolněně. Každý výsledek byl správný, nic nebylo špatně. Právě v tuto chvíli mi začal být zen blízký a díky tomu jsem se postupně začala zajímat i o ostatní myšlenkové směry Východu.

Jelikož mne tento kurz zenu fascinoval a především silně obohatil, uvědomila jsem si, že svou práci zaměřím právě východním směrem. Chtěla jsem se dozvědět o kultuře Číny a Japonska více, a tak jsem se zaměřila na myšlenkový směr Feng-šuej, který mi v té době nebyl tak úplně dopodrobna známý, ale jenž jsem si přála poznat více. Rozhodla jsem se, že se jím nebudu inspirovat pouze v životě jako takovém, ale že se pokusím na základě těchto myšlenek vytvořit soubor váz, jejichž tvorba mi poskytne uvolnění jak ruky, tak ducha. Mým záměrem bylo převést pocity, které ve mně studium této kultury vyvolalo, do hmotné podoby ve formě váz inspirovaných přírodními tvary.

Postupem času jsem začala přicházet na to, že zde nejde pouze o feng-šuej. Jde zde především o propojenost a o vzájemné doplňování se mezi východními směry a studiem pouze jednoho nedosáhneme komplexního poznání ducha východní kultury.

Směry, o nichž jsme zde hovořili, mají mnoho společného a kapitolu po kapitole jsme byli seznámeni s tím, jak moc jsou propojeny a jak moc jsou závislé na přírodě

a harmonii, jež v ní panuje. Protože právě příroda je to, co bychom se měli v první řadě naučit vnímat a čemu bychom se měli přibližovat.

Když jsem začala tvořit tyto vázy, vycházela jsem zejména z myšlenky, že by měly mít s přírodou co nejvíce společného. Proto jsem se rozhodla inspirovat přírodními tvary, čímž vznikly jednotlivé typy váz podle několika různých předloh. Nejvíce mne zaujaly linie stroužku česneku, lusku, arašidu a žampionu. Nechtěla jsem však vytvořit přesné kopie těchto plodů, ale zachytit spíše základní tvary a proporce. Vycházela jsem z linií, které na mne působily nejpříjemněji a které jsem na jednotlivých přírodninách považovala za nejvýznamnější. Celý tento úkol jsem pojala spíše ve smyslu uvolnění ruky a pochopení jiného pohledu na tvorbu díla. Svě vázy jsem proto pojala nejen jako obyčejné vázy do interiéru, ale především jako objekty, jež by mohly nalézt své místo také v zahradách inspirovaných Východem.

Tak, jak je tomu v přírodě, i zde jsem pracovala s konkávními a konvexními tvary, které měly být ve výsledku ve vyvážené harmonii a tvořit příjemný celek. Touto myšlenkou jsem se následně inspirovala také při barevném řešení, kdy jsem chtěla zachovat přirozenost objektu a nenarušovat ho barvami, které by působily na naše pocity dráždivě. Mým hlavním záměrem bylo nenásilně proměnit své vázy do takových tvarů, které by byly na jednu stranu přírodninám podobné, na druhou stranu však určitým způsobem designérsky řešené.

Při seznamování se s filosofií feng-šuej jsem si čím dál více osvojovala vzájemné vztahy mezi člověkem, přírodou a objektem. To vše spolu ve velké míře souvisí, a proto pokud bych měla tyto vázy umístit na nějaké místo, rozhodně by jím byla příroda. Nemyslím si, že by bylo vhodné umístit je například na polici v domě, jak je tomu zvykem u lidí ze Západu.

Díky tvaru, barevnému řešení a především jejich námětu jsem toho názoru, že jejich nejvhodnějším umístěním by mohla být zahrada řešená spíše východně. V takovém typu zahrady by vázy zaujímaly roli nejen klasických váz na květinu, ale také roli objektů, jenž by tuto zahradu příjemně doplňovaly.

Na základě předchozích tezí jsem se přesvědčila, že někdy je méně více. Nač zahrnovat vázy klasickými řezanými květinami, když by bylo v tomto případě mnohem přirozenějším řešením nechat je volně rozmístěné v trávě a čekat, až zčásti zarostou například mechem.

Ani ve volné přírodě nepomáháme každé květině, aby měla dostatek vody a aby rostla správným směrem a na správném místě. Proto si dovedu tyto vázy představit jako

objekty čekající na déšť a květiny nacházející se v jejich blízkosti si s touto vodou poradí po svém.

Pokud bych ale přece jen měla zvolit některé z rostlin, které by na mne působily ve vztahu k těmto vázám nejpříjemněji, určitě bych vybrala ty druhy, které nepotřebují pravidelnou péči. V případě váz inspirovaných luskem nebo žampionem se nabízí květina zvaná netřesk. Netřesk má totiž tu výbornou vlastnost, že nepotřebuje pravidelně zalévat a poměrně dlouhou dobu vydrží i za naprostého sucha. V případě váz inspirovaných arašídem a česnekem bych zvolila spíše rostliny rostoucí do výšky. V tomto ohledu se nabízí například pažitka, nebo stébla trávy.

Nemyslím si, že by mělo být využití váz pouze takové, že do nich nalijeme vodu a nasázíme větší množství květin, jak je tomu na Západě zvykem. Sympatičtější řešení je podle mého názoru nechat tyto objekty „volně žít“ ve vzájemném vztahu, neoddělovat je od sebe, aby působily spíše jako celek. Protože s tímto záměrem byly vytvořeny. Není vždy podmínkou chápat vázu jen jako vázu. Není potřeba v tomto směru určovat přísná pravidla. Protože právě východní myšlení se pravidly svazovat nenechá a směřuje především k naprosté přirozenosti.

8 Postup práce

V prvních krocích své práce jsem se seznámila s odbornou literaturou, abych co nejlépe pochopila způsoby uvažování východních kultur a osvojila si principy, podle nichž se Východ řídí nejen v běžném životě, ale také v umění.

Na základě těchto tezí jsem vyhledávala přírodniny, které mi byly svým tvarem nejsympatičtější. Po jejich pečlivém výběru bylo nutné nastudovat tyto tvary nejen kresebnými studii, ale také drobnými hliněnými modely, abych si uvědomila, jaké jsou jejich proporční vztahy. Tyto hliněné modely mi posloužily při navrhování stylizovaných tvarů.

Jakmile jsem se hliněnými modely inspirovala, začala jsem vytvářet první vázu ve tvaru arašídů. Tato váza vznikala postupným nanášením keramické hlíny a její dutina vznikala během celého průběhu práce. Původně měl být otvor do této vázy mírně zkosený a otevřený, později se mi však zdálo vhodnější co nejvíce ji uzavřít. Tím byl ještě více přiznán tvar arašídů. Za toto rozhodnutí jsem byla ráda i proto, že díky uzavřenému tvaru více vynikla prasklina, na niž jsme zvyklí, když chceme arašídů rozlousknout. Po pomalém vysychání následoval proces retušování, kdy bylo nutné smirkovým papírem zabrousit několik nedostatků vzniklých manipulací s touto vázou.

Při druhé váze (pro niž mi byl inspirací česnek) jsem zvolila jiný postup nanášení keramické hlíny, při kterém vznikla dutina až po vytvoření výsledného tvaru. Tato váza byla strunou rozdělena na dvě části, aby šlo lépe vytvořit v ní dutinu. Po tomto procesu jsem ji slepila zpět do původního stavu a po naprostém vysušení zabrousila místo, kde se nacházel spoj obou částí. Takový postup jsem zvolila z toho důvodu, že tato váza měla mít ve výsledku velice malý otvor pro květinu a pokud bych se snažila vytvořit dutinu v průběhu práce, bylo by to obtížné. Tímto jsem si svou práci poměrně usnadnila.

Třetí váza, u níž jsem vycházela z tvaru žampionu, vznikala nejprve vytvořením válce. Na něj jsem postupně nanášela keramickou hlínu v plátech tak, abych docílila tvaru klobouku. Tento klobouk měl být nejprve kruhového půdorysu a uzavřený, ale v průběhu modelace jsem přicházela na to, že mnohem zajímavěji bude působit spíše odlehčená varianta. Proto jsem jej nechala otevřený a zvolila tvar půlkruhu. Během vysychání vzniklo na této váze několik prasklin. Nevnímám je jako vadu, ale spíše jako

přirozené chování tohoto materiálu. Ani v přírodě nenalezneme dokonale symetrický a bezchybný tvar a na mnoha rostlinách i nerostech se praskliny objevují přirozeným růstem či působením vnějších vlivů. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla je na vzniklé váze vnímat jako součást jejího vývoje. Jediná oblast, do které jsem po naprostém vyschnutí vázy zasáhla, byl válec, který byl zabroušen smirkovým papírem do hladkého tvaru, protože se na něm při manipulaci objevilo několik nerovností. Tím, že je tento válec hladký a zbytek vázy pojat spíše na hrubo, jsem chtěla opět poukázat na kontrasty, které se v přírodě vyskytují.

Váza, při které jsem se inspirovala luskem, vznikala opět postupným nanášením keramické hlíny, avšak díky jejímu jednoduchému tvaru nenastaly v průběhu práce žádné větší komplikace. Původně jsem zde chtěla naznačit i hrách, který se uvnitř lusku nachází, ale od tohoto nápadu jsem upustila, protože na mne působilo, že by kuličky hrachu mohly linii lusku spíše narušovat. Tato váza prosychala díky tenkému střepu a otevřenému tvaru poměrně rychle, tudíž jsem ji nechávala spíše na chladnějším místě, aby nedošlo k jakémukoliv nežádoucímu prasknutí. Jakmile byla váza naprosto vysušena, napadlo mne zakulatit brusným papírem vnitřní hrany, čímž jsem se ještě více přiblížila liniím, které jsou této přírodnině vlastní.

Po vyschnutí všech váz a dosažení výsledných tvarů následoval přezah o teplotě 800 °C, po kterém bylo zapotřebí nechat je vychladnout. Teprve poté mohly být připraveny na proces barvení.

U všech váz jsem se rozhodla pro stejnou barevnou variantu, aby bylo ve výsledku zřejmé, že se jedná o celek a že by neměly být odděleny.

Nejprve jsem měla v plánu použít na obarvení pouze zatíraný burel (oxid), ale jakmile by se do jakékoliv z váz nalila voda, keramická hmota by ji odsávala. Proto bylo nutné na oblasti, u nichž by mělo dojít ke kontaktu s vodou, nanést ještě transparentní glazuru smíchanou se světle zelenou (která v malé vrstvě vychází transparentně s mírně zeleným nádechem). Než jsem tuto barvu nanesla, vyrobila jsem tři vzorníky s různě silnými vrstvami nátěru. Po jejich vypálení jsem vybrala ten nejvhodnější z nich a na vázy jsem nanesla stejnou vrstvu barvy, kterou jsem na tomto vzorníku vyzkoušela.

Po nabarvení byly vázy připraveny na konečnou fázi procesu tvorby, na výpal, který probíhal o teplotě 1150 °C.

9 Závěr

Cílem této práce bylo seznámit se s filosofií feng-šuej a na základě osvojených znalostí vytvořit soubor váz, inspirovaných tímto východním uměním. Chtěla jsem poukázat na problém týkající se volnosti ruky. Západní umělci totiž málokdy dokážou tvořit bez záměru a s čistou hlavou. O tomto problému jsem se přesvědčila i při své práci, kdy mi dělalo veliký problém nemyslet na vzhled svých váz jako člověk ze Západu, ale nechat vývoj nenásilně plynout tak, jak by učinil umělec z Východu. V určitých fázích tvorby jsem totiž mívala sklony k přehnanému dekoru, jelikož vzhled vázy, na níž jsem pracovala, se mi často zdál stále ještě nedokončen. Studium východní kultury mne však posunulo dál a já se naučila nazírat na jednotlivé vázy jinak, než mi bylo dříve vlastní.

Postupně jsem si osvojila fakt, že umělec musí vědět kdy přestat. Konkrétněji bych mohla tento problém popsat na váze inspirované skořápkou arašídů, kterou jsem tvořila jako první. V průběhu práce mne přepadaly sklony nanášet vnější strukturu tohoto plodu po celém povrchu vázy. Nakonec jsem však dospěla k přesvědčení, že mnohem důležitější než dekor by měl být v tomto případě tvar, jenž je zajímavý sám o sobě.

Na další váze, pro niž mi byl inspirací stroužek česneku, jsem se o této myšlence přesvědčila. Někdy jsou jednoduché a ladné linie mnohem více, než když je objekt předimenzován motivy, barvami nebo nánosem přesné struktury tak, jak je vidíme v reálu.

Vytvořit soubor váz inspirovaných touto kulturou se mi zdálo jako dobrý nápad už z toho důvodu, že je dnes podle mého názoru málo lidí, kteří by byli schopni se v současné uspěchané době zastavit a – jak praví Východ – nechat věci volně plynout a to bez jakéhokoliv násilí. Myslím, že bychom neměli ubírat jen jedním směrem, ale zkoušet i takové možnosti, na něž nejsme zvyklí, protože takovéto jednání by nám mohlo přinést nové a nové zkušenosti.

Osobně mne tento úkol nesmírně obohatil a jsem ráda, že jsem zvolila právě toto téma, protože při jeho vývoji jsem přicházela na nové pravdy, o nichž jsem dříve neměla ani ponětí. Pravdy o tom, že umění neznamená jen vytvořit díla taková, aby působila co „nejlíbivěji“, ale taková, která zasáhnou naše smysly. K tomuto výslednému

efektu můžeme dojít i s drobnými pokřiveními nebo prasklinami. Není totiž zdaleka tak důležité, jestli je výsledek dokonale strukturovaný, hladký, nebo dokonale symetrický, ale především jaké emoce v nás vyvolává.

10 Použité zdroje

Monografie

- [1.] KASEMANN, I. Pomůcky feng-šuej. Bratislava: Eugenika Publishing, 2005. ISBN 80-89227-09-0
- [2.] WATTS, A. W. Cesta zenu. 1.vyd. Olomouc: Votobia, 1995. ISBN 80-900614-8-6
- [3.] BRADLER, CH. M., SCHEINER, J. A. P. Západní Symboly Feng Shui. Olomouc: Fontána, 2003. ISBN 80-7336-062-4
- [4.] BRADLER. Feng šuej: Lexikon od A do Z. Frýdek-Místek: Alpress, 2006. ISBN 8073622785
- [5.] LAGATREEOVÁ, K. M. Feng shui. 1.vyd. Příbram: IRY, 1999. ISBN 80-238-4806-2
- [6.] DIAMOND, K. Feng-šuej pro skeptiky. 1.vyd. Bratislava: Eugenika Publishing, 2006. ISBN 80-89227-29-5
- [7.] PAP, R., POSCH, R. Feng shui v zahradě. Praha: Ottovo Nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7360-448-6
- [8.] HORÁKOVÁ, M. Čínská keramika. 1.vyd. Praha: Národní galerie v Praze, 1994. ISBN 80-7035-072-5
- [9.] WEIß, G. Keramika - umění z hlíny. Praha 7: Grada Publishing a.s., 2007. ISBN 8024719541

Internetové zdroje

- [1.] *Tradiční feng shui: O umění feng šuej*. © 2006. [online]. [srov. 9. 4. 2012]. Dostupné z: <<http://www.fengsuej.com/feng-shui/>>
- [2.] *Tao: Výbor z klasických taoistických spisů*. [online]. [srov. 12. 4. 2012]. Dostupné z:
- [3.] *Velká světová náboženství: Taoismus*. © 2007. [online]. [srov. 10. 4. 2012]. Dostupné z: <http://www.nabozenstvi.apu.cz/taoismus.html>
- [4.] *Direct pojišťovna: Seznamte se s feng-šuej*. © 2012. [online]. [srov. 5. 4. 2012]. Dostupné z: <http://www.direct.cz/pojistovaci-centrum/jak-ridit-levneji/seznamte-se-s-feng-suej>
- [5.] *CoJeCo: Zenová filosofie*. ©1999-2012. [online]. [srov. 6. 4. 2012]. Dostupné z: http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&id_desc=108547&s_lang=2&title=zenov%E1%20filozofie

[6.] *Velká světová náboženství: Konfucianství.* [online]. [srov. 13. 4. 2012]. Dostupné z:
<http://www.nabozenstvi.apu.cz/konfucianstvi.html>

11 Seznam příloh

Příloha č. 1: Inspirace – stroužek česneku

Příloha č. 2: Kresebný návrh vázy

Příloha č. 3: Průběh práce

Příloha č. 4: Výsledný vzhled vázy

Příloha č. 5: Inspirace - arašíd

Příloha č. 6: Kresebné návrhy

Příloha č. 7: Průběh práce (původní otvor, původní textura, výsledný tvar)

Příloha č. 8: Výsledný vzhled vázy

Příloha č. 9: Inspirace - žampion

Příloha č. 10: Původní návrh vázy

Příloha č. 11: Průběh práce

Příloha č. 12: Výsledný vzhled vázy

Příloha č. 13: Inspirace - lusk

Příloha č. 14: Kresebný návrh

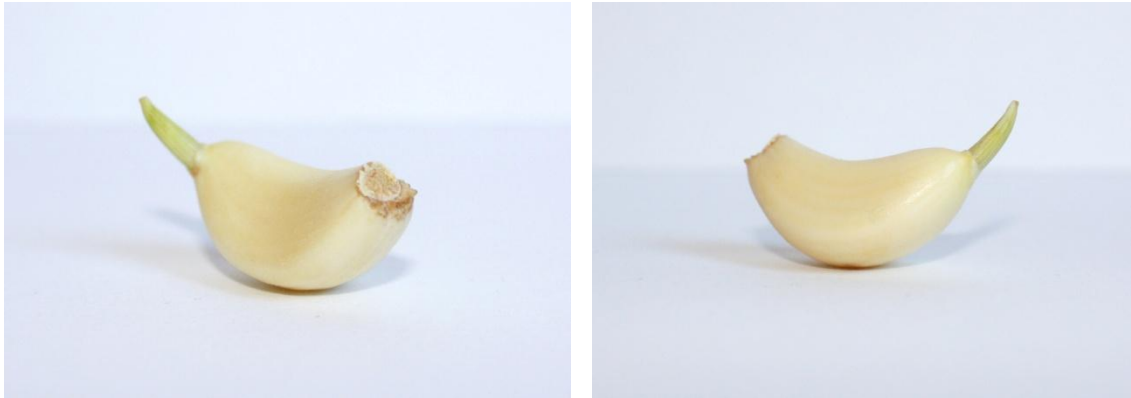
Příloha č. 15: Průběh práce

Příloha č. 16: Výsledný vzhled vázy

VÝVOJ VÁZ INSPIROVANÝCH FILOSOFIÍ FENG-ŠUEJ

1. ČESNEK

Příloha č. 1: Inspirací byl tento stroužek česneku

Příloha č. 2: Kresebný návrh (další možná varianta otvoru)

Příloha č. 3: Průběh práce

Příloha č. 4: Výsledný vzhled této vázy

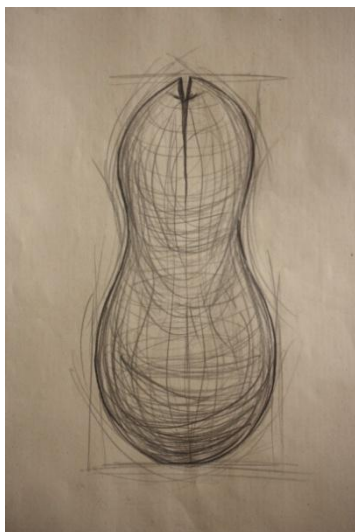
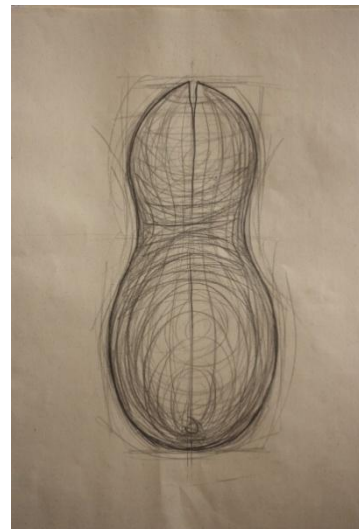
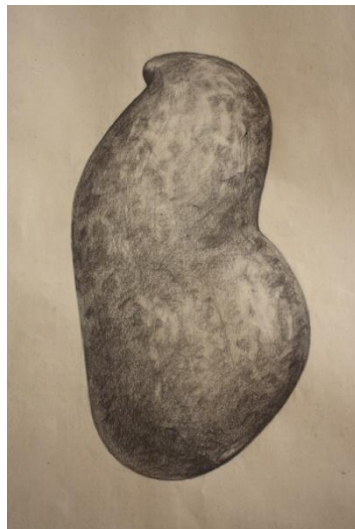

2. ARAŠÍD

Příloha č. 5: Inspirací byl tento arašíd

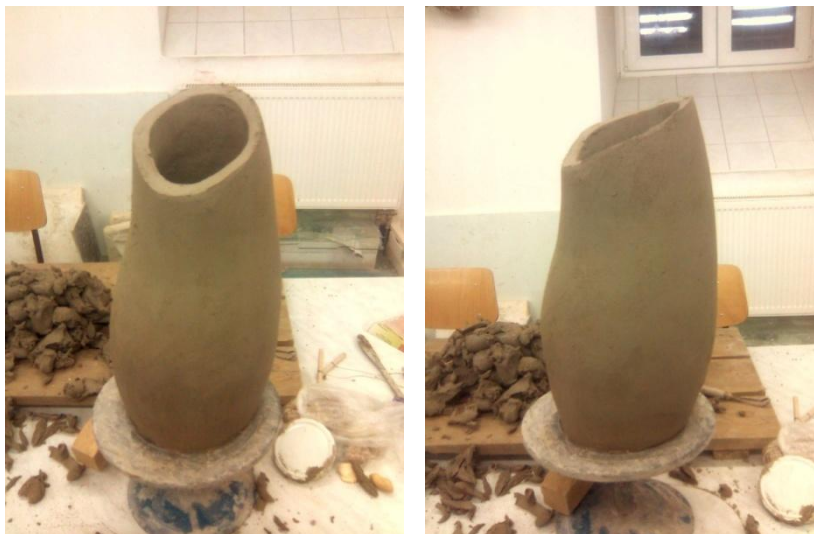

Příloha č. 6: Kresebné návrhy

Příloha č. 7: Průběh práce

A) Původní varianta otvoru

B) Původní návrh textury povrchu vázy

C) Konečná varianta tvaru

Příloha č. 8: Výsledný vzhled vázy

3. ŽAMPION

Příloha č. 9: Inspirací byl žampion

Příloha č. 10: Původní kresebný návrh

Příloha č. 11: Průběh práce

Příloha č. 12: Výsledný vzhled vázy

4. LUSK

Příloha č. 13: Inspirací byl tento lusk

Příloha č. 14: Kresebný návrh

Příloha č. 15: Průběh práce

Příloha č. 16: Výsledný vzhled vázy

ABSTRAKT

MRÁZOVÁ, V. *Soubor váz inspirovaných východním učením feng-šuej*. České Budějovice 2012. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra výtvarné výchovy. Vedoucí práce J. Lorenc.

Klíčová slova

feng-šuej, zen, taoismus, konfucianismus, japonská keramika, čínská keramika, ča-no-ju, či, ša, yin a yang, pa-kua, zahrady, temmoku, korejské rýžové misky

Teoretická část této práce pojednává o některých východních filosofických směrech, které mohou ovlivnit náš životní styl. Zejména ty, které zdůrazňují souznění člověka s přírodou. Proto jsou kromě těchto směrů inspiračním zdrojem pro praktickou část práce také organické formy plodin, s nimiž se běžně setkáváme. Vznikl tak interaktivní a multifunkční konvolut keramických objektů.

ABSTRACT

A set of vases inspired by eastern teaching of feng Shui

Key words:

feng Shui, Zen, Taoism, Confucianism, Japanese ceramics, Chinese ceramics, cha-no-ju, tchi, sha, yin and yang, pa-kua, gardens, temmoku, Korean rice dish

A theoretical part of this thesis deals with some eastern philosophical movements which can affect our lifestyle. Especially those movements which point out a communion people with nature. A practical part is inspired by organic forms of common crops. All together create an interactive and multifunctional convolute of ceramic objects.